

Motion till riksdagen 2025/26:79

av **Emma Berginger m.fl. (MP)**

med anledning av skr. 2024/25:193 Försvarsindustristrategi för ett starkare Sverige – innovation, produktion och samarbete

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om effektiva tillståndsprocesser för att säkra att försvarsindustrins utveckling är i linje med Sveriges klimat- och miljömål och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa svensk rådighet över produktion av kritisk försvarsmateriel, t.ex. genom att verka för ökat statligt ägarskap i strategiskt viktiga delar av försvarsindustrin, och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för ett förbud mot export av vapen och materiel, inklusive följdleveranser, till diktaturer, krigförande länder (utan att det för den skull hindrar militärt stöd till angripna länder som Ukraina) eller länder där allvarliga och omfattande kränkningar av mänskliga rättigheter förekommer, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

Motivering

Miljöpartiet välkomnar att regeringen har presenterat en försvarsindustristrategi för ett starkare Sverige. Försvarsindustrin verkar under särskilda omständigheter där statens säkerhetspolitiska avvägningar påverkar industrins inriktning. Vi delar målsättningen att Sverige ska ha en robust försvarsförmåga och en långsiktigt hållbar försörjning av försvarsmateriel. Samtidigt anser vi att strategin bör kompletteras och nyanseras. Särskilt vill vi understryka tre områden: vikten av att svensk vapenexport alltid lever upp till högt ställda demokratiska kriterier, betydelsen av svensk kontroll över kritisk försvarsmaterielproduktion och försvarsindustrins påverkan på klimat och miljö.

Försvarsindustrins påverkan på klimat och miljö

I Allvarstid konstaterar Försvarsberedningen att klimatförändringarna är både ett allvarligt och långsiktigt hot mot Sverige, som också påverkar försvarets uppbyggnad. Försvarsindustrins klimatpåverkan och miljörisker måste således uppmärksammas i försvarsindustristrategin. Den nödvändiga upprustningen och ökade försvarsproduktionen får inte ske på bekostnad av miljön eller försvåra möjligheterna att nå Sveriges klimatmål.

Regeringen framhäver i strategin att enkla regelverk och snabba tillståndsprocesser skapar förutsättningar för en snabb ökning av försvarsindustriell produktion. Snabba tillståndsprocesser i sig är självklart att föredra. Frågan om effektivare tillståndsprocesser är helt nödvändig för att kunna göra en snabb klimatomställning. Det handlar bl.a. om att se till att domstolar och myndigheter får mer resurser att jobba med just tillståndsprocesser, men också om att tydliggöra processen för miljöprövning, öka förutsägbarheten och att ge särskilt stöd till större klimatprojekt.

Det får dock inte ske genom att Sveriges helt nödvändiga miljökrav urholkas eller att krav om att söka tillstånd slopas. En hög miljöstandard och en hållbar resursanvändning måste gälla även i försvarssektorn. Att säkerställa att försvarsindustrins utveckling sker i linje med klimat- och miljömål stärker både vår långsiktiga säkerhet och vår trovärdighet som föregångsland i omställningen till ett hållbart samhälle.

Svensk rådighet över försvarsmaterielproduktionen

En stark inhemsk kontroll över kritisk försvarsmaterielproduktion är strategiskt viktig för Sveriges säkerhet. Regeringen har, på förslag av Försvarsberedningen, definierat vissa försvarstekniska områden som strategiska materielområden. Det är av största vikt att Sverige behåller rådighet över produktionen inom dessa nyckelområden.

Regeringen understryker i strategin att det långsiktiga försörjningsperspektivet inom de strategiska materielområdena förutsätter ett strategiskt partnerskap mellan staten och näringslivet för att den försvarsindustriella förmågan över tid ska möta Sveriges behov. Vi delar denna analys, men menar att det finns fog för Sverige att gå längre.

För att upprätthålla nationell rådighet krävs att staten tar ett aktivt ansvar för försvarsindustrins utveckling. I en tid då försvarsindustrin expanderar snabbt och företags ägarförhållanden kan förändras, måste vi säkerställa att strategiska företag förblir i linje med svenska säkerhetsintressen. Miljöpartiet anser att direkt statligt ägande eller deläggande i bolag som hanterar strategiska materielområden skulle kunna vara ett effektivt verktyg för detta. Genom statligt ägarengagemang kan Sverige få inflytande över beslut som rör exempelvis förändringar av företagets inriktning eller ägarstruktur. Offentligt ägande skulle dessutom underlätta en styrning av verksamheten mot långsiktiga säkerhetspolitiska mål, snarare än kortsiktig vinstmaximering. Försvarsmateriel är inte vilken marknad som helst – samhällets intresse av trygg leverans och suveränitet väger tyngre än affärsmässiga motiv i dessa sammanhang.

Det är också värt att notera att Sveriges nuvarande statliga åtagande i försvarsindustrin är relativt litet jämfört med många andra länder. Erfarenheter från Europa visar att stater ofta tar ett större ansvar, exempelvis genom direkt ägande, för att säkra nationell försörjningsförmåga i händelse av kris. Försvarets materielverk (FMV) har pekat på att även Sverige bör överväga ett ökat statligt åtagande för att möjliggöra

nödvändig produktionskapacitet inom försvarsindustrin. Detta kan inkludera olika insatser – från långa beställningar och statliga garantier till att staten går in och medfinansierar eller äger viss produktionskapacitet. Miljöpartiet ser positivt på FMV:s förslag och anser att de ligger i linje med behovet av ökad svensk kontroll. Genom att staten tar en mer aktiv ägarroll i kritiska sektorer kan vi bättre säkerställa att industrin tjänar landets säkerhet framför allt annat. Regeringen bör därför skyndsamt utreda och vidta åtgärder för att stärka det offentliga ägandet och inflytandet i strategiska försvarsföretag. Detta skulle stödja målet om en tryggad materielförsörjning och bidra till att Försvarsindustristrategi för ett starkare Sverige verkligen resulterar i ett starkare och säkrare Sverige under nationell kontroll.

Försvarsindustrins koppling till Sveriges internationella åtaganden och skyldigheter

I strategin understryker regeringen vikten av att Sverige är en trovärdig och pålitlig allierad och partner. Man belyser också att samarbeten skapar ömsesidiga beroenden, stärkta säkerhets- och försvarspolitiska relationer och ökad försörjningssäkerhet.

Detta beroende understryker vikten av ett konsekvent förhållningssätt till vilka vi samarbetar med, tydligt förankrat i Sveriges värderingar och internationella förpliktelser. Miljöpartiet var med och drev igenom det demokratikriterium som i dag reglerar vår vapenexport. Respekt för mänskliga rättigheter och den mottagande statens demokratiska status utgör centrala villkor vid tillståndsprövningen. Ju sämre den demokratiska statusen är, desto mindre utrymme finns för att tillstånd beviljas. Ifall det förekommer allvarliga och omfattande kränkningar av mänskliga rättigheter eller grava brister i den demokratiska statusen utgör det hinder för beviljande av tillstånd. Därigenom markerar Sverige att svensk försvarsmateriel inte får bidra till förtryck eller undergräva demokrati och fredsarbete i andra länder. För att strategin Försvarsindustristrategi för ett starkare Sverige ska vara trovärdig och etiskt förankrad behöver denna princip betonas – och efterlevas fullt ut i all exportverksamhet.

Miljöpartiet har dock också varit tydliga med att lagstiftningen som den ser ut i dag lämnar för stort utrymme för tolkning och därför inte uppfyller sitt syfte. Dagens ramverk lämnar utrymme att exportera till länder som rimligen borde falla på ovan definition, exempelvis Förenade Arabemiraten, Turkiet och Thailand. Miljöpartiet vill därför se ett strikt förbud mot vapenexport till diktaturer, krigförande länder eller länder där allvarliga och omfattande kränkningar av mänskliga rättigheter förekommer, inklusive följdleveranser. Detta ska dock inte hindra att Sverige solidariskt kan bistå ett angripet land med vapen, som tyvärr har blivit aktuellt efter Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina.

Emma Berginger (MP)

Jacob Risberg (MP)

Janine Alm Ericson (MP)